Ч. 165 (11.456). Львів, субота 27. липня 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло“, Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Комісарщина.

Львів, 26. липня 1929.

Наявним і — так сказатиб — нормальним явищем сучасного польського режіму є комісарщина. Панує вона або загортає під свої „опікунчі“ крила все і всюди, де ще не всадовилися впливи розпаношеної „санації“. Очевидячки, не нинішні посідачі влади й їхні агенти є „винахідниками“ злощасної комісарщини. Їхніми вчителями були всепольаки й пястівці та ті цілими літами терпіли такий стан ex lex, себто пепесівці.

Чи треба пригадувати ті часи, як спущена з єрихонів „кресова“ ендеція на спілку з „малопольськими“ песівцями типу Гавзнера з якоюсь безтямною насолодою нищила галицьке самоврядування: сільське й міське (громадське), повітове й краєве. Нищено його тільки тому, що воно було або в руках українців (сільське), або українці мали в ньому вплив чи просто тільки могли як обсерватори приглядатися господарці суспільним майном. Хвиля комісарщини, яка у висліді довела до нечуваного підірвання громадського майна в користь польських загребущо-націоналістичних цілей (будова косцьолків, вивінування новотворених латинсько-польських перефій, будова людових домів і т. і.), не находила спротиву в нинішніх опозиціоністів.

Санація, прийшовши до влади, тільки удосконалила й поширила методи своїх попередників, приноровлюючи їх уже не тільки до української національної території в користь пануючої польської меншости, але застосувала їх до території всієї сучасної Польщі, до всіх видів і відмін самоврядування в користь одного табору, в користь штучно зліпленої проурядової партії. Аж тоді, коли комісарське ярмо, перекинувшись із загального самоврядування на професійно обезпеченеве, придавило своїм вантажем вчорашніх батьків або тихих невільників комісарщини, — аж тоді повстав крик. Чи не пригадує він муринської етики про те, що добре є вкрасти чужу жінку, але погано втратити свою. Отже добре, гарно й корисно було, коли українців витискали із самоврядування, коли в українських громадах правили по своїй вподобі хієно-пястівські агенти або здеморалізовані типи, але кепсько, коли зі суспільних самоврядувань витискають пепесівців.

Розріст комісарщини все більше обхоплює тепер каси хорих, які здебільшого є в руках пепесівців. Мін. Пристор з „групи полковників“ просто доказує чудес хоробрости, насаджуючи комісарщину в установах соціяльного обезпечення. В короткому часі мін. Пристор розвязав 12 кас хорих, у тому чотири на території Галичини а саме: у Львові, в Дрогобичі, в Бориславі і в Надвірній. Очевидячки, на тому не скінчиться плодотворна діяльність мін. Пристора. На це вказує заснування 6-тижневих „професійних“ курсів для продукції кандидатів на комісарів кас хорих.

Серед розвязаних управ кас хорих находиться й управа львівської каси хорих, найстаршої установи соціяльного обезпечення на території сучасної Польщі. Не лише найстаршої, але й найзасібнішої, установи з великою і світлою традицією своєї корисної діяльности, не вважаючи на деякі недомагання. Зайвим було би говорити про мотиви розвязання. Не всюди вони однакові. Вони міняються відповідно до льокальних відносин і є незвичайно поплутані, бо рішаючими є не писані мотиви, а жагуче бажання захопити ці установи в свої руки, щоби з одного боку пристроїти своїх адгерентів, а з другого підготовити ґрунт до етатистичних „реформ“. Що це значить, ми вже знаємо, бачучи прекрасний розвиток повітового, воєвідського й краєвого самоврядування. Знаємо теж, як відбулася фактична ліквідація „Дністра“ — як огнево-обезпеченевої установи.

До львівської каси хорих, до якої управи ми маємо свої претенсії ізза нехтування української мови, ізза вирощення в ній під пепесівським проводом національної нетерпимости, перед роком відбулися вибори. Тоді також українським обезпеченцям вперше довелося хоч частинно вибрати своїх представників до Ради каси хорих. Розвиток львівської каси хорих відбувався нормальним шляхом, розбудова її поодиноких лікувальних установ постійно поступала вперед. Численні амбуляторії, лікувальні, а особливо будова величавої санаторії — це досягнення львівської каси хорих в останніх літах. Можна було сподіватися, що справа української мови найде небавом свою позитивну розвязку. І саме в розгарі праці приходить розвязання нововибраної, свіжоумандатованої Ради. Проурядові часописи шукуються найти мотиви для цієї акції уряду. Але безуспішно. Поважних, річевих мотивів, які оправдувалиб такий рішучий крок мін. Пристора, немає. І не річеві мотиви тут грають ролю, а чисто політичні. Є це змагання усунути з цих великих установ суспільного обезпечення, що обслугують міліони обезпеченців, впливи своїх політичних противників. Це є головний і єдиний мотив.

Розводячи комісарщину в касах хорих, санація має не тільки переходові цілі. Як пише краківський „Час“

„уряд підготовляє закон про обєднання (сцілення) всіх суспільних обезпечень. Теперішня акція уряду має на меті облегшити той новий закон“.

Ось воно як! А як відбувається те „сцілення“, ми вже бачили передтим от хочби на справі Краєвого Банку. Те „сцілення“ має на меті коштом 40-літнього дорібку галицьких кас хорих, а особливо найбагатшої львівської, коштом довголітніх вкладів нашого робітництва, вивінувати новоповсталі і незасібні каси хорих б. Конґресівки. Ясно, що те „сцілення“ зведе нанівець самоврядний чинник, вплив на господарку своїм грошем міліонів обезпеченців.

І тому проти комісарщини в касах хорих ми протестуємо як демократи, як оборонці всякого самоврядування, всякої самодіяльности громадянства. І тим ми ріжнимося від тих, що перед кількома літами допомагали нищити в Галичині громадське самоврядування.

„Велика ліквідація“.

(Від нашого кореспондента.)

Берлін, 17. липня 1929.

II.

Коли розглядати проблему ліквідації війни на тіснішому европейському ґрунті, то в почвірній боротьбі великих держав за форму цієї ліквідації і випливаючий з неї новий політичний уклад Европи, ще виразніше і рівночасно найважче є положення французів. І це можна сказати вже на самому початку: французьке положення є настільки трудне, що можна сміло говорити про справжню крізу французької політичної думки. Та кріза випливає з дисгармонії поміж тим, що вони **хочуть** і тим, що **мусять**. У Парижі здають собі цілком точно справу, що політичний стан Европи, витворений наслідком версайськ. „мира“, замісць розвитку в напрямку загального замирення, приніс радше розвиток у напрямку нових воєн, і що того рода стану на постійно не можна втримати. Це — примус. Тимчасом істнуючий політичний стан Европи є найбільше безпосереднім витвором французьких рук, є здійсненням заповітньої ідеї французької політики, яка завсіди змагала до осягнення політичної суприматії над цілою Европою. Таким чином ідею ліквідації війни приходиться погоджувати з ідеєю імперіялістичного поанкаризму, себто ідеєю, в якій якнайбільше конкретно скристалізувалася форма цього европейського французького панування. Становище французів ускладнюється ще й тим, що оту велику ліквідацію, яка є по суті практичним запереченням поанкаризму, має проводити в життя якраз чоловік, що ту невиносливу систему вибудував, отже сам — Поанкаре. Нині Франція стоїть на роздоріжжі і мусить — або справді піти по лінії ліквідації версальщини й рятування Европи від остаточного політичного занепаду, або далі проводити політику французької суприматії над Европою. Розвиток подій показує, що французи вибрали ту другу дорогу. Вони здають собі з цього справу, що системи поанкаризму в цілости втримати не вдасться. А проте, в нинішній справді рішаючій годині, Поанкаре вживає всіх засобів, щоби в новий уклад Европи ввести якнайбільше елементів своєї старої системи. Він з цілою питомою йому впертістю робить усе можливе, щоби майбутній уклад Европи якнайбільше наблизити до своєї концепції. І тільки з цієї перспективи можна як слід зрозуміти останні, на перший погляд доволі хаотичні, ходи французької політики.

Велика ліквідація може бути справді успішна лише тоді, коли вона базується на обосторонній готовости до порозуміння і компромісу. Це відноситься таксамо до політичної як і економічної сторінки питання. Про якунебудь справжню ліквідацію і взаємне замирення не може бути мови так довго, як довго тільки одна сторона є обовязана нести всі економічні наслідки великої війни, отжеж в даному випадку Німеччина. Льояльна інтерпретація ідеї ліквідації вимагала би від французів готовости також зі свого боку понести деякі жертви ради европейського замирення. Приймаючи на себе фінансовий репараційний компроміс, німці взяли на себе просто непосильний тягар, яким в дійсности вирівнюють таксамо французькі репараційні претенсії, як теж французькі міжаліянтські боргові зобовязання. Але Поанкаре залежить на чому іншому. Він завсіди дивився на репараційну справу як на засіб, яким можна економічно пригнічувати й обезсилювати німців. Таксамісько він дивиться на цю справу й нині. І як він розуміє велику ліквідацію в її фінансовій і політичній площині, показують найкраще останні французькі політичні події.

На 1. серпня 1929 р. припадає останній термін французької ратифікації франко-американського договору в справі сплати французьких воєнних боргів в Америці. Цей договір заключено 29. квітня 1926 р. у Вашінгтоні поміж американським секретарем фінансів А. Меллоном і французьким послом в Америці Анрі Беранже. Договір поділив французький борг в Америці на дві частини: **довг політичний**, отже суму американських грошевих позичок, уділених Франції підчас війни, усього понад 3 і пів міліярда долярів, платних до 1987 р., та **довг торговельний**, на суму 407 міл. долярів. Цей другий, торговельний довг, походить із того, що французи закупили після закінчення війни в американців їхні військові й харчові припаси, які американці залишили в Европі, повертаючи знова за океан. Договір передбачував, що в цьому випадку, коли би він не був ратифікований французами до 1. серпня 1929 р., французи мусять повернути Америці 1. серпня 1929 р. цілий довг, себто 407 міліонів долярів — 10 міліярдів франків — зразу! Французи понад три роки зволікали з ратифікацією, аж нікуди було далі. Підходить 1. серпня 1929 р. і вони мусять або платити, або ратифікувати. І помимо спротиву французької опозиції, помимо всіх тягарів, що їх цей довг на французів накладає, Поанкаре **хоче** цей договір

ратифікувати. І то хоче не тільки тому, що мусить це робити під немилосерним натиском Америки, але робить це також тому, що **хоче** цього, з огляду на — німців. Договір цей він зручно використовує, як новий засіб пресії на німців, новий засіб їх поневолення. Справа французьких боргів в Америці прегарно укладається в систему „ліквідаційної“ поанкарівської політики.

Плян Поанкаре є в найпростіших обрисах такий: 1. вересня входить в силу плян Юнга, без огляду на те, чи буде він перед тим відносними державами ратифікований чи ні. Цей плян забезпечує фактично французам не тільки можливість самої французької відбудови, але також зворот їхніх міжаліянтських боргів. Ратифікуючи зі свого боку цей плян, Поанкаре хоче проте за всяку ціну відтягнути скликання ліквідаційної політичної конференції, яка передбачує також звільнення Надренії, так довго, аж поки плян Юнга не увійде 1. серпня автоматично в силу, одначе без його визвольних для німців політичних наслідків. Одним словом, плян Юнга має увійти в силу без цього, щоби його наслідком французи мусіли звільнити Надренію. Разом з тим французи дають до зрозуміння, що вони готові Надренію звільнити, але, розуміється, німці мусіли би їм дати за те якісь „екстра“ рекомпенсати. Таким чином крім ділаючого вже пляну Юнга французи мали би ще надалі в Надренії свій фант, який забезпечував би їм не тільки зворот американського боргу, але в добавок накладав би на німців ще одно репараційне зобовязання. Тимчасом нинішнє положення у Німеччині є того рода, що в разі, колиб автоматично ввійшов в силу плян Юнга, але Надренія все одно залишилася би незвільненою, ціла замирююча штреземанівська політика скінчилась би банкротством і владу в Німеччині неминуче перебрали би в свої руки націоналісти і монархісти. У всякому разі прийшлосьби рахуватися в Німеччині з дуже поважними заворушеннями. Але це дало би Поанкареві лише притоку до нового заклику до протинімецького терору і разом з тим означало би це — кінець великої ліквідації. В цьому випадку система поанкаризму віджила би в свойому повному блеску знова.

І Поанкаре завзято боронить свою систему, цей твір цілого свого життя. Тому він зручно саботує політичну конференцію, яка мала би поробити політичні висновки пляну Юнга. Для того теж докладає усіх старань, щоби конференція зійшлась якнайпізніше, аби тільки все ближче підходив неминучий 1. вересня. І він уміє розтягнути дебату над місцем, де має ця конференція зійтися, на цілих 4 тижні, з нагоди ратифікації франко-американського довжного договору він на протязі **цілих 2 тижнів** тримає фінансово-політичне експозе, він висилає на парляментарну дебату над тим ратифікаційним договором 40 промовців, він звертає через все те увагу парляменту в другу сторону, щоби йому, чого доброго, з боку пацифістичного соціялістичного картелю не виросла якась несподівана перешкода. Він пропонує поділ майбутньої конференції на три частини: технічну, підготовчу й властиву політичну та усе це длятого, щоби здійснити фактично плян Юнга, але не віддати німцям Надренії. Поанкаре вірить тільки в одну Европу — ту версальську. І французи збираються на конференцію рішені робити все, щоби ту Европу зберігти, дарма, що вона носить в собі заразки смертельної хороби. Її-же імя — війна.

Зенон Пеленський.

Пригоди одної залізниці.

(Від нашого кореспондента.)

Париж, 19. липня 1929.

I.

Супроти загостреного спору між Рад. Союзом і Китаєм тутешна преса, очевидно, за винятком комуністичної, не знає на котру ногу стати. Бріян приняв тутешніх представників обох спорючих сторін і пригадав кожній з них вічні правди про благодати мира і шкоди війни; кажуть навіть, що предложив їм мирове посередництво Франції чи Союза Народів. Хвалити його, чи гудити за це? — питаються тутешні ґазети. Хвалити? Очевидно: бо мир кращий від війни, то-що. Одначе, кажуть інші, в даному разі пощо гуд Бріянові мішатися? Ніколи, кажуть, не знати, що саме вийде з воєнних ускладнень; ось тому двацятькілька років царська Росія вдалася була у війну на Далекому Сході — всякий знає, що то був початок кінця російського царства; ніхто не може передбачити, що саме вийшлоб із радянсько-китайської війни — може внутрішня революція? Може кінець режиму, стільки разів виворіжуваний, ні разу не здійснений? Одним словом: нехай собі Москва робить, що хоче з Китаєм, а потім, мовляв, побачимо — може більшовизм провалиться, може Польща збільшиться й скріпиться?

Нехай, значить, бються собі здорові, більшовики і китайці — чого Бріян туди встряває свої пальці. Одначе — з жалем зазначує ця частина французької преси — в дійсности ні китайці, ні більшовики не так дуже паляться до війни. Все те може покінчитися на самому побренькуванні шабель. Шкода!

Так оце хитаються тутешні ґазети між підозрілим пацифізмом і скептичною надійністю на війну й катастрофу.

А все те — ізза одного залізничого шляху. Правда, шлях цей коштував уже чимало людських трупів.

II.

Коли в 1889 р. пронеслася звістка про конкретний плян сибірської залізниці, вся Европа вітала його наче нову запоруку мира і приязни між народами. При такій святочній нагоді повторювано всі відомі кожному школярикові правди: що залізниці наближають народи між собою і осьтак, мовляв, служать мирові; натомісць промовчувано іншу правду: що залізниці рівно успішно служать перевозам і концетраціям військ тай — полекшують воєнні підприємства. Щось як сьогодні на всіх авдієнційних бенкетах звеличують безперечні заслуги літака коло затіснення лучби між народами, а пильно мовчать про рівно безперечні успіхи авіяції коло перевоження бомб.

Наблизила сибірська залізниця росіян з японцями, а коли вони наблизилися занадто і торкнулися в Манджурії носом в ніс, вони побились. Війна вийшла катастрофічною для Росії, а мабуть також і для всіх білих народів в їх дужаннях з темними расами за панування над світом.

Чверть століття добігає оце від російсько-японської війни, і знов та сама Манджурія, своєю залізницею, являється предметом спору, може буде навіть приводом війни. Тільки цим разом стоять напроти себе вже не імперіялістичне царство і імперіялістична Японія, а дві пацифістичні республики, китайська й радянська. Пацифістичні республики!

III.

В дійсности китайська республика безмірно більше націоналістична й войовнича ніж покійне китайське цісарство. Подібно, як республика Кемаля-паші без порівнання більше націоналістична і задирчива, ніж султанська Туреччина Абдул-Гаміда. Можна навіть сказати, що на Сході, близькому й далекому, республиканство — синонім націоналізму. В очах китайських демократів і республиканців більшовики являються ворогами не менше ненависними ніж англійці і подібні їм „чужинецькі чорти“. А міжнародні угоди й постанови, якими правляться манджурські залізниці, для китайського республиканця немсе-

---

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ. 1)

Денник невідомого жовніра.

I. Молода слава.

Молодий, нікому невідомий німець став одного дня славний в Европі, завдяки одному із найкращих успіхів: завдяки одній книжці. Вернувшись 23-літнім з війни він шукає професії на посаді народнього вчителя, купецького помічника, шофера, комівояжера і навіть зачіпив за редакторський каламар. Узявши в руки перо — не знати коли і з якою думкою — він описав те, що було найбільшою подією його життя. воєнні переживання.

Таким робом німецька література дістала одну з тих книжок, які прокладають собі шлях самі. Коли німецька критика в особі найчільніших письменників висловилась про твір дебютанта у словах найсильнішого захоплення, а видавець зібрав ці голоси для вжитку реклями, загал читачів уявляв собі, що „На Заході нічого нового“*) скриває одну із тих сезонових сензацій, „яку повинна знати кожна інтеліґентна людина“. Чи одна книжка попадає в руки інтеліґентної людини силою найпростішого факту, що про неї всі балакають? „Но добре — каже збентежений пересічний інтеліґент, що позичив собі Ремарка — але 600.000 проданих примірників за три місяці!“ — „А чи не вистарчило би подекуди таке пояснення, що в Німеччині з цікавости купують книжку на власність, замісць ждати, аж можна буде її випозичити?“ А власники великих видавців знають неодну історію про те, як та сама книжка, ніким незапримічена, перевидана під іншим, „кіновим“ заголовком здобула саме тих читачів, що раніше проходили мимо неї, навіть не зупинившись.

Так більшість вибирає нині кінові програми: по заголовку.

Повість Ремарка не має ніяких „пориваючих“ прикмет для читачів, що шукають у повісти живої акції, цікавих перипетій її героїв, оригінального стилю, нових, глибоких думок, барвистих описів, актуально-гострих ідей. Нічого з цього не добув Ремарк із сюжету, що має покриватись із заголовком: „...нічого нового...“ Має це бути найзвичайніша в своїй сірині історія гуртка товаришів, що просто з ґімназійної лавки попадають на війну, у той сам батальон... хочеться сказати — смерти. Всі вони йдуть на фронт із тим почуванням і гинуть один за одним, у рівних відступах, систематично, як личить тим невідомим героям, що є тільки поодинокими цифрами в статистиці воєнних втрат.

Малюнок останньої війни перетканий у Ремарка ідеєю про долю молоді, що стала учасником цієї війни.

„Війна зіпсувала нас усіх“ — каже один.

„Він каже правду. Ми не є вже молоді. Ми не хочемо вже здобувати світа. Ми — втікачі. Ми втікаємо перед собою. Перед власним життям. Ми мали 18 літ і починали кохати світ і життя; ми мусіли стріляти в них. Перша кинена граната влучила в наше серце. Ми відрізані від діяльности, від змагань, від поступу. Ми не віримо вже в це; ми віримо в війну“.

...„Відтак зміняємо свої місця і розтаборюємось знову, щоби грати в карти. Бо це ми вміємо. грати в катри, проклинати і вести війну. Небогато на двацять літ — забагато на двацять літ.“

За такими рефлексіями, що зясовують духа цієї книжки не треба в ній аж довго шукати.

Після останньої війни кожний культурний нарід — навіть пяний перемогою — мав бодай одного автора, що передав одним криком жах великої різні народів. І неодна література збогатилась картинами війни, які мусіла пригадувати собі ще з доби, що не знала рефлекторів, літаків, кулеметів, отруйних ґазів і окопів, де вояки гинули як розчавлені таркани.

А проте зпоміж кількох сотень відзначених критикою воєнних випусків ніодна не сказала з такою простотою та силою про війну як книжка Ремарка: те, що пережили на ній міліони звичайних вояк і сказала так, що навіть ті, що не бачили війни відчули її смертельний подув

...„Так сидимо ми напроти себе, Кат (імя товариша) і я, два вояки в витертих шинелях, що серед ночі печуть гуску. Ми балакаємо небогато, але ми стежимо з ніжністю за собою, так, як це уявляю собі, роблять закохані. Ми — двоє людей, дві бліді іскорки життя; на дворі ніч і коло зачеркнене смертю. Ми сидимо на її беріжку, виставлені на небезпеку і в захисті, — на наші руки скапує сало, — серця наші близькі нам, а ця година наче простір: осяяні мягким вогнем, блимає світло та тіні споминів. Що він знає про мене — що я знаю про нього?... раніше ніодна наша думка не була би схожа — тепер сидимо перед гускою і виповнюємо своє істнування і такі ми собі близькі, що не можемо про це й розмовляти.

„Шепотіння, що йде з надвору стає стяжкою, сном, але сном, в якому спомин не пропадає зовсім. Бачу у пів-дрімоті як Кат підносить ложку і спускає її... Люблю його, його плечі, його кінчасту, схилену постать — а одночасно бачу поза ним ліси та зорі, і якийсь добрий голос каже слова, які приносять мені спокій, мені, воякові, що в своїх великих ходаках, широкому ремені на набої та торбою на хліб іде малий під високим небом своїм шляхом простягненим перед ним, — воякові, що хутко забуває і рідко сумує, і далі йде під великим нічним небом.

„Малий вояка і добрий голос, — а якби його погладити то він може би не був уже в силі цього зрозуміти той вояка у великих ходаках і з присипаним серцем, що машерує тому, що має на собі ходаки і про все забув крім машерування. Та чи на овиді нема квітів і краєвиду, таких тихих, що вояка хотів би плакати? Чи проходять там картини, яких він ніколи не втратив, бо ніколи не мав для себе, головокружні і проходять мимо, для нього? Чи не проходить там його двацять років?...“

Якби можна у перекладі передати всю простоту цієї поезії то на вас повіяло би сторінками з Гамсуна. Та сама пантеістична насолода живими предметами, які мають свою красу в тому, що істнують у насолоді бачення їх в останнє.

---

*) Erich Maria Remarque: „Im Westen nichts neues“, Berlin Propyläen Verlag.

ше „нерівні“, „несправедливі“ і „упокорюючі“ ніж договори про англійські й інші концесії в Шангаї.

А з другого боку радянським республикам — дарма, що вони відмовляються платити царські позички — ані не сниться зрікатися залізничого капіталу, унаслідженого після царської Росії. Це не парадокс, а життєва вимога, тверда і неминуча, яка ні трохи не журиться претенсіями теоретичної льогіки.

Подібно зрештою, як і українська нація, відкидаючи тягарі, навантажені на ній російським царством, не хоче й не може зріктися того територіяльного і кольоніяльного стану посідання, який припав їй в спадку після пропавшого царства і царського імперіялізму на Далекому Сході, на Зеленому Клині, здовж сибірської залізниці і — в значній части — дякуючи саме цьому залізничому шляхові.

Таким чином український громадянин, роздумуючи про теперішній манджурський спір, може не без резону собі сказати, що в певній мірі там також **nostra res agitur.**

В. П.

„Вчитися, чи правди шукати?“

(Докінчення)

Бурхливі події сучасного церковно-громадського життя не могли не відбитися і на студентстві. Льояльна частина його годилася з політикою митрополії і підтримувала її, але більшість всетаки не загубила ще здорової думки. Митрополія держиться того погляду, що дисонанс у житти студіюм вносять тільки опозиційні українські елементи. На ділі воно зовсім не так; розподіл студентів на опортуністів і опозицію стався понад національними розходженнями, так, що серед противників синодально-консисторського ладу й оборонців правдивої соборноправности, знайшлися не тільки українці, але й богато росіян, котрі у цьому відношенні солідаризуються з позицією російської газети „За Свободу“.

Ще у 1926 р. українці-академики зложали митрополитові прохання про затвердження українського проповідницького гуртка. М. Діонизій, як завсіди, довго водив, не даючи виразної відповіди, доки нарешті не затвердив проповідницького гуртка... російського, ініціятива котрого постала значно пізніше, — а тоді заявив, що до нього можуть належати і українці (!), бо нащо, мовляв, аж два гуртки проповідників.

Звернулися академики до митрополита з проханням про дозвіл їм відправляти що другу неділю в церкві інтернату Службу Божу українською мовою, щоби заздалегідь приготовити себе, як пастирів, до протреб людности, серед котрої цей рух на Волині прецінь зростає не вважаючи на всякі репресії. М. Діонизій спочатку відмовляв, а потім визначив для української відправи чергу серед будня, але дуже скоро повернув справу так, що ці українські відправи зліквідовано.

На вістку про скликання в Луцьку Українського Церковного Зізду академики-українці вислали на цей зізд привітну депешу. Довідавшися про це, м. Діонисій прозвав їх відступниками від церкви, хулителями св. Духа і т. п. (— і що це за манера кожного не-однодумця прозивати хулителем св. Духа? — адже-ж і св. Духові трудно було би приноровится до зиґзакуватої і змінливої політики митр. Діонизія...) Врешті доручено Саві зробити слідство для викриття авторів тої депеші. Почалися звичайні залякування, намовляння і т. д., аби студенти попідписували колєктивну заяву, що депеші не посилали і не співчувають ідеї Луцького Зізду. Скінчилося на тому, що трьох академиків старших курсів, котрим терпець увірвався од тих усіх інтриґ, заявили отверто, що це їхня справа і що так їм диктувало зробити їхнє сумління. До них прилучився ще четвертий, котрий фактично депеші не посилав, але, обурений таким „слідством“, освідчив, що брав також участь з трьома попередніми. Всіх чотирьох вигнано з інтернату. Одночасно студ. Н. Гаськевич, який готовився приняти монаший чин, заявив, що він про депешу нічого не знав, але рішучо відмовляється підписати заяву з осудженням Луцького Зізду. Наслідком цього митрополит відмовив висвятити його в монахи і також позбавив стипендії.

Дуже характеристичне для порядків, пануючих взагалі у варшавській митрополії і на „студіюм“, що жадному з цих академиків, звільнених з інтернату за привитання Луцького Зізду, *не вказано його вини!* Після літніх ферій вони дістали тільки звідомлення **„że celem kontynuowania studjów teologicznych w 1927—28 roku akademickim, zechce Pan zamieszkać prywatnie w Warszawie z powodu braku miejsca w Internacie Studjum Teologji Prawosławnej“** (повідомлення Управи інтернату з дня 4. жовтня 1927 р. ч. 568). Зате рік пізніше, коли митрополит підписав умову про замирення з організаторами Луцького Зізду та засів з цими коромольниками разом у Митр. Раді, звільнених академиків не тільки не принято знову до інтернату, але вже й указано їм іншу причину: **„ponieważ Pan, będąc wychowankiem Internatu, s k o m p r o m i t o w a ł s i ę depeszą nadaną w imieniu jakoby studentów teologji pod adresem t. zw. „Cerkiewnego Zjazdu“ w Łucku, i do chwili obecnej nie zechciał Pan zrehabilitować się przed J. E. Ks. Metropolitą, — przeto podanie Pana o przyjęcie do Internatu nie może być uwzględnione“ (повідомлення Управи інтернату з дня 13. жовтня 1928 р. № 532).**

Отже, хто тут більше „скомпромітовал сен“, — чи академики, що весь час твердо стояли на своїх переконаннях, мимо всяких репресій, — чи митрополит, що підчас боротьби з українськими церковниками боявся вказати студентам правдиву причину свого гніву, і зважився зробити це щойно через рік, отже коли помирився з українськими церковниками, котрих ті студенти привитали?...

На Зелені Свята 1928 р. українці академики вирішили читати ранішні молитви в інтернатській церкві з українською вимовою, позоставляючи російську вимову молитов тільки для росіян і „тоже малоросів“. З наукового, церковно-історичного погляду студенти українці мали повну підставу повернути до української вимови, що була на Україні здавна і вийшла з ужитку тільки під натиском Москви за два останні століття. Одначе студ. Коломийця зараз-же після першої проби інспектор Карвовський вичитав, як тільки хотів, погрожуючи гнівом Блаженнішого. Це було тим дивніше, що офіціяльно передтим митрополит благословив українську вимову церк. слов. тексту, а навіть сам колись, у добу української кокетерії, деякі виголоси робив на богослуженні з українською вимовою. Все таки академики від свого права не відступили, і тепер щоденні молитви в інтернаті читають — росіяни з російською вимовою, а українці з українською. Одначе довго ще інспектор старався боротися з цими дерусифікаційними спробами, і, не могучи збити академиків науковими арґументами, воював з ними криком і гримав пястуками.

Кінець-кінцем інтернатське життя докотилося до голосного скандалу. Студенти зложили цього року скаргу до Професорської Ради, підписану більше ніж 80 академиками без ріжниці національности. Одначе м. Діонизій Проф. Ради не збирав, а вжив старого способу, доручивши п. Кулакову погрозами й террором добитися, щоби студенти вицофали свої підписи. Сімох студентів вигнано з інтернату. Підчас Різдвяних Свят послано їм телеграми, щоби вони взагалі не їздили не тільки до інтернату, але й до Університету: тут уже і митрополит і Управа інтернату вийшли далеко поза межі своєї компетенції, бо виключення з інтернату ще зовсім не означає виключення з університету. Натурально, студенти всі сім (Кирилюк, Скоробацький, Імшенік, Сурвило, Лопухович, Кибалюк і Пилипчук) по святах приїхали назад в інтернат і зажадали на письмі вияснення причини такої кари. Цього вже їм не хотіли дати, тільки почали грозити їм викиненням через поліцію, а коли й це не поділало, закликав їх митрополит і попередив, що в разі дальшого непослуху добиватиметься звільнення їх з університету. Студенти мусіли вибратися. Притулок їм знайшовся аж у помешканні... „Визволення“!... Решту студентів терроризовано погрозами звільнення з посади їхніх батьків; жмінка академиків-угодовців в той-же час виготовила контр-меморіял з похвалою інтернат-

ІНЖ. СЕВЕРИН ПАСТЕРНАК.

Ґеольоґія Черча.

Відоме своїми мінеральними водами село Черче лежить на Опіллі, 6 км. на північний захід від Рогатина. Розложилося вона на висоті 260 м. над поверхнею моря, в долині потока, що вливається з правого боку до Гнилої Липи. Долина є коротка, спрямована від заходу на схід, а дальше загнена на полудневий схід і получена з широкою долиною Гнилої Липи. Горби, що її окружають, доходять до 340 м. висоти, мають на загал згідно похилені збоча, а подекуди показують сліди підземних печер і красові долини.

Найстарша скеля, яка виходить на денне світло в околиці Черча, то сенонська опока, себто горішня крейда. Що є під сподом — не відомо, бо крейдова формація залягає тут більше як 100-метровою грубою верствою, якої ані ріки не всіпли перетяти, ані сверловини не перебили до споду. Можна лише догадуватися на основі відкривок в дальшій частині Поділля, що під крейдою найдуться тут юрські або девонські осади.

На опоці лежать міоценські осади, приналежні до середземноморського степеня. Є це: тонкі, пісковаті верстви баранівські з підервілового огнива, а на них верства дрібнокристалічних сивих і жовтавих грубокристалічних ґіпсів (надервілове огниво). Над ґіпсом є, здається, ще останки верстви літотамнієвих вапняків. Всі ті верстви були пізніше, після уступлення міоценського моря, прикриті лесом, незначно вигнуті в плоске корито і виколобені илючою водою аж до крейдового підложа. У виколобленій долині уложилися з часом алювіяльні осади: іл, пісок, травертин і боровина, які в останнім часі підлягають дальшим змінам і перекладанню з місця на місце. На наших очах врізується потічок в сипкі алювіяльні осади чимраз глибше, відриває зеренце піску за зеренцем і переносить долі водою на нове місце.

Друга частина дощевої води, та, що всякає в землю, легко переходить крізь верству лесу і дістається до ґіпсу. В ґіпсі натрапляє на дрібні шілини, перетискається ними і поволі розширює їх, розпускаючи ґіпс спершу лише хемічно (одна частина ґіпсу розпускається в 420 частях води при теплоті 21° C), а в міру зросту підземних ходів навіть механічно, — обламуючи та шліфуючи скалу. З часом печери доходять до таких розмірів, що тонкий стріп завалюється, а на поверхні повстає лійковата долина. При цьому скала ще більше тріскає і стає ще легше приступною для води.

Зразки такого ділання води найдемо в каменоломах коло купелевого заведення. В першім каменоломі верстви ґіпсу поломані і понаклонювані під ріжними кутами. Трохи вище видко великі шілини, які мають вести до підземних озер, а на стіні одної розколини дивно повикручувані, виполокані водою доріжки. Коло того видніє круглий комин, яким колись спливала вдолину вода. В сусідніх каменоломах верстви є також поломані і понаклонювані.

Вся вода, яка перепливає через ґіпс, набираючи з нього ріжних мінеральних складників, задержується правдоподібно аж в баранівських верствах на непропускальнім крейдовім підложі. По підложі спливає в напрямі долини і виходить рядом джерел з алювіяльних наносів здовж лінії, на якій потічок вгрився в алювій. Вода не всюди однакова. Найближче джерело, означене числом 1, замітне значною кількістю сірководня. На повітрі сірководень окиснюється і вилучує дрібненький пил сірки, який надає воді жовто-зеленковату краску. Із уживаних тепер джерел жадне інше не має ані сліду сірководня. Зате інші складники є у всіх водах ті самі, а ріжниця показується лише у їх кількости.

Аналіза, переведена інж. хем. Канцяком, виказала в першу чергу ряд сірчанів, опісля вуглянів, а в меншій кількости окиси, вугляну кислоту, літ і под. При тім слід зазначити, що ніде не подибано ані сліду занечищення органічною матерією.

При порівнанні черчанських джерел із тими, які випливають на західніх збочах Розточа (Немирів, Шкло і т. д.), показується велика подібність в ґеольоґічних відносинах. А саме:

1) В обох випадках маємо до діла з водою, яка набирає мінеральних складників із молодших осадових верстов земної кори;

2) Як перші, так і другі джерела є залежні від осадів надервілового огнива міоцену. В Черчі є то ґіпс, в Розточі бітумічні ратинські вапняки, що заступають там місце ґіпсів;

3) В підложі міоцену виступає крейдова формація;

4) Джерела випливають на границі між міоценом і крейдою.

Ось тільки можна сказати на основі вступного ґеольоґічного розсліду терену. Дальші ґеольоґічні та хемічні студії мають відповісти на богато питань відносно ріжниць в хемічнім складі вод, дальших резов і напрямку підземних струй.

ських порядків; при митрополії видруковано навіть апонімну брошурку, у котрій вища церковна влада вступила в недостойну *полєміку зі своїми власними вихованцями!* Тимчасом посол П. Васильчук і ін. посли Українського Клюбу внесли у соймі інтерпеляцію з приводу інтернатських розрухів, а студенти висвітлили цілу справу у міністерстві віросповідань. Заговорила преса, викриваючи дещо з інтернатських скандалів. Студенти удалися до митрополита з проханням перевести санацію інтернату, стати в обороні справедливости та не брати на свою адресу студентських скарг на Управу інтернату. Але митр. Діонизій на це дав їм, як звичайно, вичерпуючу відповідь: *„А ви чого до Варшави приїхали: вчитися, чи правди шукати?“..*

І щоби всіх переконати, як та справедливість виглядає під його омофором, митрополит одночасно розіслав по деканатах цілої Волині наказ — обовязково зібрати підписи духовенства на ідентичних, наперед уложених петиціях до польського уряду з домаганням — щоби митр. Денисові доручено було керовництво правосл. богосл. студії; щоби митрополит мав право сам добирати професорів для студії, та щоби науку ц.-словянської мови провадила на студії особа духовна. Всі ці побожні бажання дуже легко розшифрувати. Вторік м. Діонизій здобув керовництво студії переробльованням протоколів спеціяльно скликаної Митр. Ради; тепер він пустить у рух примусово стягнені підписи підвладних йому сільських батюшок. І так — рік за роком, аби забезпечити свої інтереси, а там — хоч потоп!... Гарно також виглядала би студія, коли би м. Діонизій став сам добирати до неї професорів! Не маючи належної підготовки, дбаючи не про науковий рівень, а про політичну однодушність професури, він створив би собі не богословську школу, а затишний фільварочок для добрих заробків і випробованої політики. „Професорами“ понабирав би Давидовичів, Борецьких, Дамаскиних, Пантелеймонів, тай видавав би з ними суто-наукові „труди“ на манір колишнього „Холмського“ та „Почаївського Листка“, або тішивсяб істиннорусскими парадами, на котрих, як в недавньому минулому, студенти дефілювали би перед Владикою *„сначала всей ротой, потом по-полуротно и, наконец, по взводам“* з криком — *„рады стараться, ваше высокороді!“* (див. „Почаев. Лист.“ 1914, ч. 25, стор. 9). Нарешті домагання духовної особи в характері професора ц.-словянської мови є тільки замаскованою атакою на проф. Огієнка, якого митрополит хотів би „зіїсти“ — як єдиного виразника незалежної української думки на студії.

По думці митрополії, „вчитися“ означає для студента — вчитися сліпого послуху, рабоЛіпія, інтриг, політиканства. Хто-ж зі студентів до цього не надається, чия душа проти таких методів бунтується і направду хоче „правди шукати“ — таких викидають, терроризують і ще й опоганюють у спеціяльно видаваних жовтеньких брошурках. Але хочеться думати, що нині — як і [illegible] — молодь вищої школи ніколи, під жадними переслідуваннями і за жадні спокусливі обіцянки не зречеться свойого вічного обовязку: і вчитись, і правди шукати...

Д-р А. Річинський.

Боротьба проти комуністичної пропаганди в Чехословаччині.

У вчорашньому числі нашої ґазети була вже подана звістка про те, що поліція в Празі арештувала комуністичну конференцію. Тепер уряд на якийсь час припинив усю комуністичну пресу. Перед своїм арештуванням комуністична конференція ухвалила перевести 1. серпня одногодинний демонстраційний страйк і протестувати підчас демонстрації проти припинення преси, проти поведень Китаю й проти достави зброї з боку Чехословаччини Чанґ-Кай-Шекові. Маніфест закликає соціял-демократичне робітництво прилучитися 1. серпня до демонстрації.

—o—

Поважна хороба Поанкаре.

Французький президент міністрів поважно заслаб. Як повідомляє ґазета „Република“, його жінка повідомила Бріяна, що Поанкаре мусить відбути основне лічення. Правда, його хороба не загрожує життю, одначе потрібує дуже дбайливої опіки, і він мабуть лише через кілька тижнів зможе взяти участь в публичному життї. Він заслаб на запалення кормового проводу. Але інші ґазети повідомляють, що Поанкаре вислав лист до президента републики Думерґа, в якому висловлює надію, що видужає вже через кілька день. В кожному разі він певний, що зможе взяти участь в інтернаціональній конференції.

—o—

На господарчому підкладі.

Боротьба між кооперативою і жидівськими торговцями.

Вчорашня „Хвиля“ в статейці „Напади на жидівських купців на провінції“ подає таку історію як факт:

„Доносять нам із Підгаєць про незвичайні події, які розіграються в деяких селах на підкладі торговельної конкуренції. В конкретному випадку йде про село Голгочі, підгаєцького повіту, в якому три жиди мають свої крамниці. В тому самому селі є українська кооператива. Факт істнування приватних крамниць і кооперативи витворює конкуренцію. Оноді до помешкання А. Біллера, одного з посідачів крамниць, невідомі спричинники кинули через вікно каміння до помешкання, а опісля вибили шиби та вирвали віконні рами. З черги протягом наступних ночей та сама доля стрінула теж двох дальших жидівських купців. Після тих подій Біллер прийшов до почтового будинку, в якому приняв його начальник Петро Максимишин, що одночасно є членом управи кооперативи. В тій самій кімнаті були присутні Василь Ступковський, касієр кооперативи і Микола Щур, доставець (?! — Ред.) тієї кооперативи. Коли Біллер запитав, чи є для нього почта, Максимишин казав йому прийти іншим разом. Біллер вийшов. На коридорі приступили до нього Ступковський і Щур, втягнули Біллера до сусідньої убікації і там якимсь тупим знаряддям завдали йому ряд ударів у голову. Біллер утік до свого шурина Бухвальда, що живе недалеко. Бухвальд на прохання Біллера, щоби повідомив його жінку про випадок, опустив помешкання. На дорозі Бухвальда напали ті самі спричинники і залізним друком розвалили йому голову. У висліді ранених відвезено до шпиталю, а цілу справу взяла в свої руки поліція. На відомість про події староста з Підгаєць видав енерґійні зарядження з метою недопустити до повторення ідентичних подій“.

Стільки „Хвиля“. Ясно, що зясування події в освітленні цього орґану треба брати з великим застереженням. Про це ми вже нераз мали нагоду переконатися. Де тільки в гру входить жид, там він є янголом, а противник чортом. От хочби у Заліщиках, де жиди змасакрували наших новобранців на підкладі торгу за булку, вийшов в освітленні „Хвилі“ формальний погром. Не будемо пригадувати справи Микитин-Єгер, Шварцбарт і т. і.

Конкуренційна боротьба проти українських кооператив, взагалі проти господарчої еманципації українців ведеться з боку жидів найбільш рафінованими, гидкими і пристрасними способами: перекупством, доносами до влади, киданням підозрінь в „антипаньствовости“ на видніших членів кооперативи, навіть ширенням своєрідного сельробівства, щоби тільки стягнути на членів кооперативи переслідування. Взагалі на воловій шкурі не списав би всієї „конкуренційної“ вигадливости жидів.

Не знаємо, як фактично малася справа в Голгочах. На всякий випадок не так, як це представляє „Хвиля“. Нема на світі більше терпеливої і пасивної істоти, як наш селянин. І коли цей терпеливий селянин мусів реагувати на „конкуренційні“ засоби Біллера і Бухвальда, то за тим мусить критися ціла низка їхньої докучливости. Варто, щоби місцеві люди зясували нам цю справу.

За океаном.

Посвячення нового дому „Провидіння“.

В четвер, 4. липня, в день свята незалежности Америки, відбулося в Філядельфії величаве свято „Провидіння“ з приводу посвячення нового дому тої орґанізації. Рано в 10. годині зачалася в катедральній церкві архиерейська Служба Божа в асисті богатьох священиків. Проповідь виголосив еп. Константин Богачевський. Відтак відбулось торжество посвячення дому „Провидіння“, якого довершив також еп. Богачевський в асисті духовенства. В домі „Провидіння“ і на вулиці біля дому зібрались громадно члени „Провидіння“ і гості з Філядельфії і з дальших міст та стейтів. Здовж будинку уставились дівчата з хоругвами в руках.

По церковних торжествах відбулася гостина у великій салі недалекого дому „Товариства Горожан“. Там заходами комітету філядельфійських відділів „Провидіння“ уладжено обід в прикрашеній салі. Цю частину свята відкрив предсідатель „Провидіння“ о. сов. Іван Ортинський, покликуючи на провідника (товстмастера) о. кан. Льва Сембратовича, гостя і делеґата з Дітройту, Миш. О. Сембратович оживив свято кількома гарними промовами і вмілим, іноді дотепним веденням цілого ходу свята. Промовляли ще о. сов. Кутський від Ординаріяту, о. кан. Чаплинський від „Провидіння“, о. Струтинський про українську справу, адвокат д-р Сквір про значіння і завдання „Провидіння“ й американських Українців. Промови виголосили також п. Данило Машко з Сиракюз, Н. И., п. Володимир Вагнер з Джерзи Ситі, Н. Дж. і п. Теодозій Каськів з Нюарку, Н. Дж.

На святі-гостині приграввала орхестра п. Келечави. П-на Ірина Цурковська і п-ні Софія Келечава відспівала дуже гарно один дует, а крім того п-на Цурковська грала на фортепяні. Два сольові кусники виконав на скрипці молодий скрипак, словінець І. Д., ученик професора музики п. Келечави.

Свято закінчилося точно в 5. годині пополудня, як було заповіджено.

Перед закінченням свята о. Сембратович відчитав низку привітів від відділів „Провидіння“, з яких багато з нагоди сього свята зложили своїй орґанізації дари від 5 до 25 долярів. Слід ще зазначити, що відділи „Провидіння“ щиро зацікавилися святом і багато з них прислало своїх делеґатів. По святі гості до пізна ще оглядали новий дім „Провидіння“, яке в цьогорічній весняній кампанії здобуло 11 нових відділів і 1.284 нових членів.

При цій нагоді варто замітити, що також Український Народній Союз, найбільша українська асекураційно-допомогова орґанізація в Америці, посвятив недавно свій новий, просторий дім в Джерси Ситі (біля Ню-Йорку), в якому примістилася друкарня, редакція, адміністрація й експедиція „Свободи“ та всі бюра Українського Нар. Союзу.

Можливе відсунення політичної конференції.

Німецький уряд повідомив уряди держав, що мусить відкинути Брюссель, як „психольоґічно непридатне“ місце для конференції. З свого боку англійський уряд ще раз висловив домагання, щоби конференція відбулася в серпні в Льондоні. Окремі англійські ґазети йдуть так далеко, що пишуть, що Англія повинна відкинути плян Юнґа, якщо інші уряди не згодяться відбути конференції в Льондоні.

Тому, що обмін думок у справі місця конференції дуже затягнувся, в Льондоні й Парижі числяться з тим, що конференція мала би відбутися доперва в жовтні, отже після сесії Ліґи Націй. В такому випадку плян Юнґа не міг би ввійти в життя 1. вересня, а пізніше, 1. грудня або 1. січня. До того часу мав би силу плян Давеса з деякими змінами.

—o—

Справа підвищення американських мит.

Як відомо, 38 держав вислали до Вашінґтону свої протести та заяви з приводу підвищення будучих американських мит. Ці протести не лишилися без наслідків. Републиканські члени фінансової комісії сенату поставили домагання, щоби тарифи були зовсім наново переглянені і оброблені. Крім того фінансова комісія сенату ухвалила опублікувати всі протести закордонних держав.

—o—

Зірвання турецько-грецьких переговорів.

Турецько-грецькі переговори в справі заміни населення знову перервано, як це вже було кілька разів протягом останніх років, хоч уже осягнено принципіяльне порозуміння завдяки невтральному посередництву. Уряд в Атенах виставив нові умови, які турецький уряд уважає неможливими до приняття.

СПЕКА.

Спека навістила цілу Европу й Америку. — Чи вона перейшла вже свою кульмінаційну точку? — Як було давніше?

Спека, яку тепер переживаємо, це природне явище в другій половині липня. З початком цього тижня здавалося, що спека вже ослабне, бо Англія найшлася була в сфері низького тисненння, яке доводить до нагальних бур і тимсамим до охолодження температури. Одначе на галицькі атмосферичні відносини не мав цей факт надзвичайного впливу. В багатьох місцевостях треба рахуватися з переходовим охолодженням, спричиненим бурями та дощами, одначе на основі дотеперішних метеорольоґічних даних можна ствердити, що не наближається кінець спеки. Все таки здається, що спека вже перейшла свою кульмінаційну точку.

Давніші спеки позволяють вглянути дещо в творення літньої погоди. І так рр. 1852, 1865, 1883 та 1921 мали довше треваючі филі спеки, які, подібно як ц. р., виступили в липні. Тревали 15—18 днів. Лише 1911-ий рік був виїмковий щодо цього, бо того року занотували 29 днів страшної спеки. В ріжних інших роках, як нпр. в 1869 і 1886 р., спека виступала в серпні і тревала також по 17 днів. У рр. 1883 і 1889 спеки були вчасніші, бо в 1889 р. спека настала вже в травні, а в 1883 р. тревала від 20-го червня до 7-го липня.

З наведеного видно, що спека не звязана з якимсь ізгори означеним часом. Нераз спека буває вже на весну або пізним літом. Так було нпр. 1885 р., коли то спека тягнулася аж до вересня. Колиб основуватися на повищих досвідах, то можемо рахувати на те, що ще будемо мати доволі горячих днів.

*

Наслідком спеки було в останніх днях у Львові кілька випадків сонішнього удару. Бідні львовяни мучаться непомірно, не маючи де скупатися. Всі відомі у Львові стави й каабані переповнені. Але та купіль — пожальси Боже!...

Наслідком спеки було у Варшаві 24. липня девять випадків сонішнього удару, з того два смертні. Стверджено, що за останні дні люди їдять мороженого більше на 200 прц. Денно видають у Варшаві на охолоджуючі напитки більше ніж пів міліона зол., з того на саме мороженe 100 тисяч зол.

З Гавани прийшли вісти, що в місті забракло води наслідком спеки. Цю воду яка ще є, охороняє поліція. Мешканцям видають мінімальні скількости води.

Так чи інакше страдає тепер від спеки (як минулої зими від лютих морозів) більшість населення світа.

—o—

Буря.

В четвер, 25. липня по 6-ій год. веч. навістила Львів буря із зливою, громами та лискавицями. Лискавки тревали нераз по кілька хвиль без перерви. Стемнілося відразу наче в ночі, а куряза зрималася попід хмари. Вихор був такий сильний, що виривав дерева з корінням (нпр. на Цитаделі) та поперевертав ліхтарні та телеграфічні стовпи. У Стрийськім парку і на Повиставовій площі хмари впали так низько, що майже доторкалися прохожих. Буря лютувала дві години.

У богатьох місцях вода дісталася до пивниць і нижче положених мешкань. Інтервеніювала вогнева сторожа. Дощ падав до пізної ночі. Сильний вихор повибивав богато шиб. Богато телефонічних проводів перерваних. У цегольнях поншцила вода тисячі цегол, що виставлені були для сушення.

У Пиотркові й околиці падав град величини волоського горіха, що витовк збіже зовсім. Вихор поперевертав хати й будинки. В августівськім повіті борвій знищив будинки, овочеві сади, парк. У Закопанім грім ударив у крамницю в тел. апарат, перейшов на двір і вдарив у сусідній дім.

Буря лютувала також у Німеччині. Над пограничним пристанком Най-Байтшен напроти Збонщина борвій заподіяв великі шкоди, 25 домів залізн. кольонії знищених. Кілька зал. бараків сила вихру відкинула на 100 м. далеко. В Тиролі заподіяла буря великі шкоди та попереривала телефони. Шістьох туристів вбили лискавки.

—o—

Кельоґів пакт увійшов у життя.

У Білім Домі дня 23. липня ввійшов святочно в життя Кельоґів пакт. Останній ратифікаційний документ зложив 23. липня рано японський амбасадор. Загалом ратифікувало пакт 15 сиґнатарів і 31 держав, які пізніше прилучилися до пакту.

—o—

Китайська амбасада кинула Москву.

Персонал китайської амбасади в Москві з шарже д'афер відїхав через Ленінград у Фінляндію. Перед виїздом шарже д'афер передав китайські справи німецькій амбасаді.

—o—

Відгомін нападу на почту у Львові.

Присуд в справі Скіцького та Штокала затверджений.

Чотирьох виконавців нападу на почту у Львові при вул. Глибокій, як відомо, наглий суд засудив, а щодо двох обвинувачених Скіцького та Штокала наглий суд признав себе некомпетентним і переказав справу судові присяглих. Суд цей засудив обох по 4 роки вязниці. Скіцький та Штокало внесли відклик до найв. суду. Дня 25. липня найв. суд після розглянення справи затвердив присуд суду присяглих.

—o—

Комуністи хотіли світової війни.

З Парижа повідомляють, що розглядання документів, викритих підчас ревізії в льокалях комун. організацій, виявило, що організації ці діставали значні підмоги з Москви. Згідно з одержаними на 1. серпня вказівками, комуністи мали викликати світову війну, з якої мала повстати заг. домашня війна. Комуністичні організації в Парижі й ін. містах заповіли маніфестації з протестом проти переслідування комунізму. Поліція має приказ не допустити до ком. маніфестацій.

—o—

Радянсько - китайський конфлікт.

Китай звертається до Ліґи Націй?

Льондонський „Таймс" подає телеґраму, що в Нанкіні відбулася нова конференція партійних провідників під проводом Чанґ-Кай-Шека, яка видала таку заяву: „Національний уряд має далі дбати про те, щоби дійти до мирного порозуміння з радянським урядом у справі східньо-китайської залізниці. Уряд має здержатися від усіх воєнних заходів і обмежитися до оборони навіть у випадку, якби радянський уряд розпочав воєнні виступи. Якби радянський уряд умисно порушив пакт Кельоґа і тим порушив мир світа, тоді китайський уряд повинен у згоді з артикулами 12, 16 і 17 статуту Ліґи Націй звернутися до Ради Ліґи Націй з просьбою о посередництво".

Китайські посли за кордоном одержали наказ негайно повідомити про це рішення уряди, при яких вони акредитовані. Газета „Дейлі Телеґраф" повідомляє, що китайський посол у Фінляндії мав одержати наказ негайно виїхати до Москви й там розпочати переговори.

Хто має посередничити?

Німецька аґенція „Телеґрафен-уніон" покликається на телеґраму „Асосіейтед Пресс" з Нового Иорку, що урядові кола в Вашинґтоні бажали би, щоби Німеччина взяла на себе посередництво в радянсько-китайському конфлікті, бо вона однаково добре заприязнена з обома сторонами. Америка могла би взяти на себе ролю посередниці лише на просьбу всіх інших держав. Японія, з огляду на свої інтереси в Манджурії взагалі не може входити в рахунок.

Тимчасом інші вістки кажуть, що китайський посол в Токіо звернувся до японського міністра закордонних справ Шідегари з просьбою, щоби саме Японія взяла на себе посередництво між Китаєм та Радянським Союзом. Китай не хотів би, мовляв, звертатися до посередництва Ліґи Націй (після того таки звернувся — прим. ред.) або якої третьої держави, а хотів би вступити в безпосередні переговори з Радянським Союзом. Тому одначе, що засоби получення між Китаєм та Радянським Союзом перервані, Китай просив би Японію повідомити про його замір радянський уряд. Японський міністр висловив надію, що безпосередні переговори дійсно приведуть до ліквідації конфлікту. Одначе Японія візьме на себе ролю посередника лише тоді, коли обидві держави запросять її до цього.

Однак взагалі Китаєві, здається, залежить на мирному посередництві. І так французька телеґрафічна аґенція Аваса телеґрафує з Шанґгаю: Уряд у Нанкіні не ховається зі своїм бажанням уникнути конфлікту з Радянським Союзом. Президент нанкінського уряду маршал Чанґ-Кай-Шек поробив у богатьох державах заходи в справі збільшення їх посередницької діяльности.

Японія не бере участи у французько-американській акції.

Віденська преса публікує телеґраму з Токіо, що міністерство закордонних справ ще досі не одержало офіціяльного повідомлення про акцію державного секретаря Стімсона в справі полагодження радянсько-китайського конфлікту. Через це японське міністерство не уважало за можливе взяти участь у французько-американській акції. В Японії мають враження, що інші держави занедбують її дипльоматично в цій так важній для неї справі.

Радянські й китайські війська на манджурській границі.

Кореспондент газети „Петіт Парізієн" повідомляє з Шанґгаю, що мукденський уряд має на границі 200.000 добре озброєних вояків. Радянське військо на границі Манджурії має мати лише 60 тисяч.

—o—

Більш. війська перейшли манджурський кордон.

З Харбіна прийшла вістка, що більшовицькі війська знову перейшли манджурський кордон в околиці міста Манчулі, де натрапили на сильний спротив китайського війська. На кордон вислано з Харбіна значні військові відділи.

—o—

СРСР. годиться на переговори з Китаєм.

Повновласник виїхав у Харбін.

Більшовицький амбасадор у Берліні Крестенський сказав, що уряд СРСР. готов почати безпосередні переговори з китайським урядом, а рівночасно відкидає всяке посередництво сиґнатарів Кельоґового пакту. Для приготування безпосередніх переговорів вислав уряд СРСР. до Харбіна свого повновласника Серебрякова.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·87·50—8·88·00, канадійський долар 8·80·00—8·81·00, чеська корона 0·26·25—0·26·50, австрійський шілінг 1·25·00—1·25·50, румун. лей 0·05·00—0·05·25, французький франк 0·34·50—0·34·75, швайцарський франк 1·71·50—1·72·00, фунт штерлінгів 43·20·00—43·50·00, радянський червінець 17·50—18·00.

Золото: 20 корон 36·20·00—36·60·00, 20 франків 34·20·00—34·50·00, 20 німецьких марок 41·25·00—41·50·00, 10 російських рублів 46·00·00—46·00·00.

Срібло: Австрійська корона 0·62·90—0·63·00 5 австрійських корон 3·25·00—3·35·00, австрійський фльорен 1·65·00—1·67·00, російський рубель 2·60·00—2·70·00, копійки за рубель 1·30·00—1·35·00

Збіжа.

Пшениця двірська 44·50—45·50, пшениця селянська 00·00—00·00, жито галицьке 23·00—23·50, ячмінь галицький броварняний 00·00—00·00, ячмінь на кашу 22·25—23·25, ячмінь пастівний 00·00—00·00, овес галицький 21·00—21·50, кукурудза румунська 29·50—30·50, бараболя промислова 0·00—0·00, фасоля біла 00·00—000·00 фасоля кольорова 00·00—00·00, фасоля краса 00·00—00·00, горох пів-Вікторія 33·25—37·75, горох пільний 38·00—40·50, бобик 27·50—28·50, мішанка паст. в зерні 00·00—40·50, вика 35·10—36·50, сіно солодке краєве прасоване 6·00—7·00, солома прасована 4·00—5·00, гречка 28·50—29·50, льон 65·00—67·00, лубінь синій 25·00—26·00, ріпак озимий 00·00—00·00, мука пшенична 40 прц. 00·00—00·00, мука пшенична 65 прц. 74·00—76·00, мука житна 70 прц. 42·00—43·50, грисік кукурудзяний 00·00—00·00, мука кукурудзяна 00·00—00·00, отруби житні 15·00—15·50, отруби пшеничні 15·50—16·00, крупи гречані 57·75—59·75, пшоно 00·00—00·00, крупи ячмінні 42·00—43·00, пенцак 40·00—51·00, просо краєве 00·00—00·00, макуха льняна 41·00—42·00, конюшина краєва 000·00—000·00, мак синій 130·00—130·00, мак сивий 90·00—100·00.

НОВИНКИ

— **Пресове Бюро „Українська Культура" в Подебрадах.** Ми одержали такий поклик до українського громадянства з міста Подебрад у ЧСР.: Вже минає десять років, як ми втратили державну самостійність. Ці десять років для нас не пройшли дарom. Правда, ми не можемо хвалитися великими придбаннями на полі політичному; але зате зроблено дуже й дуже велику роботу культурну, яка підносить нас в очах всього культурного світу. На жаль, ця велика культурна робота не тільки провадиться без пляну, без взаїмного порозуміння, але часто залишається невідомою навіть широким колам нашого громадянства. Настав час зробити підрахунок цій роботі і звернути на неї увагу культурних діячів усього світу. З цією метою засноване пресове бюро: „Українська Культура" ставить своїм завданням: а) збирати відомости про українські культурні установи та їх працю, б) вести евіденцію українських культурних сил, в) збирати відомости про видання нових книг, про лекції, виклади, курси, диспути і т. п., г) збирати відомости про кольонії наших еміґрантів у ріжних країнах, про їх культурне життя, д) випускати неперіодичні бюлетені для опублікування зібраних матеріялів. Ці бюлетені мають розсилатись органам преси нашої й чужої, а також окремим громадським діячам ріжних країн, е) збирати замітки про діяльність українських культурних установ, що являються на сторінках нашої і чужої преси. Праця бюра буде провадитись на ґрунті повної аполітичности й обмежиться відомостями з діяльности культурних установ, поминаючи діяльність установ політичного характеру. Всі українські культурні установи й окремих осіб просимо над-

силати нам відомости про найменші події з українського культурного життя на адресу: Prof. B. Martos, Hotel „Central" Podebrady CSR. Тільки за допомогою всього українського громадянства ми зможемо належним чином викона-ти взяту на себе роботу. — **Пресове бюро „Українська Культура" в Подєбрадах.**

— **Трус у священика.** Постерунок держ. поліції в Калуші перевів дня 17. липня ц. р. докладну ревізію в помешканні о. Михайла Чорнеги, пароха Студінки, одного з найактивніших священиків Калущини. Ревізія тревала від 8. до 11. год. передпол.; на час ревізії мешканці цеї хати були інтерновані. Перетрусили точно всі убікації і стрих, перевернули бібліотеку, перечитували записки й кореспонденцію, заглядали за образи, за дивани і в кишені, шукаючи за протидержавними письмами. Нічого потрібного їм, очевидно, не знайшли.

— **Інститут для поборювання рака.** З ініціятиви лікарських кругів утворився у Львові під проводом воєводи Голуховського комітет, який поставив собі за задачу утворити Інститут для поборювання рака.

— **Реактивування суду в Болшівцях.** На основі розпорядку міністра справедливости реактивовано болшовецький суд, себ-то перенесено його з дотеперішнього місця побуту в Бурштині до Болшовець. Звязане з цим торжество відбулося за днях (суд міститься тимчасово в будинку магістрату).

— **Нова почтова агенция.** З днем 1. серпня ц. р. буде урухомлена в селі Осівцях к. Бучача почтова агенція другого степеня у всіх ділянках почтової служби.

— **Стягнені з обігу банкноти тратять вартість 31. ц. м.** Банк Польський пригадує, що стягнені з обігу банкноти 10-, 20- і 50-золотові з датою 28. лютого 1919 р. і 15. липня 1924 р. тратять свою вартість дня 31. липня ц. р. Вимінює ці банкноти до 31. ц. м. тільки централя Банку Польського у Варшаві.

— **Що ствердила міністріяльна комісія на Кульпаркові?** Львівський воєвідський уряд повідомляє, що комісія, виделегована мін-ством внутрішніх справ для розглянення відносин у кульпарківськім заведенні, ствердила недомагання та неправильности в урядуванні директора заведення д-ра Беднаржа та вчасти й персоналу. В звязи з тим, після переведення слідства, винуваті будуть потягнені до дисциплінарної відповідальности. Рівночасно комісія устійнила, що закиди, зроблені в меморіялі, зложенім владі лікарями заведення, а подані частиною преси в формі, яка може викликати затривоження громадської думки — не стоять у ніякому відношенні до ствердженого фактичного стану, що має характер спорадичних проступків, а не приноровлюваної системи знущання або голодження хорих.

— **Вбивство на Замарстинові.** В ставі Бернатів на Замарстинові купався нотований злодій із Клепарова Стан. Панич. На Паничеві хотів пімститися Вл. Лобаз, званий Коцюрбас, за те, що Панич побив його приятеля. Коли Панич вийшов на беріг, прийшло між ними обома до бійки, підчас якої Лобаз пострілив Панича в груди. Ранений, хоч отікав уже кровю, мав іще настільки сили, що відібрав Лобазові револьвер і вистрілив двічи йому в черево й руку. Ранений Лобаз доволікся до постерунку поліції і там помер. Тяжко раненого Панича рятункова стація відвезла до шпиталю.

— **Сонішній удар.** Залізнича стація в Скнилові візвала телефонічно рятункову стацію до Вол. Наконечного, який потерпів сонішній удар. Наконечного перевезли до шпиталю.

— **Укушений гадиною.** До Львова привезли Льва Дудка, який був на прогульці. В лісі вкусила Дудка гадина в ногу. Рятункова стація перевезла Дудка до заг. шпиталю.

— **Поїзд відрізав голову наколесникові.** На залізничім шляху між Ямницею та Станиславовом біля будки ч. 110 найшли трупа молодого мущини, неустійненого покищо назвища, якому колеса поїзду відтяли зовсім голову. Біля трупа лежав поломаний ровер. Залізнича влада та поліція ведуть слідство, чи заходить тут самовбивство чи нещасливий випадок.

— **Вже тепер треба купувати вугілля на зиму.** З огляду на торговельний білянс Польщі в осени пічнеться масовий вивіз вугілля за кордон, який сильно піддержує держава. Тому в міродатних колах уже тепер рахуються з недостачею вугля у зимових місяцях на потреби краєвого ринку. Ті трудноші будуть менше прикрі, коли мешканці й відборці заосмотрюватимуться в угілля вже в літі. Повинні зробити це тимбільше, що ціна вугілля буде пізніше підвищена з причини постановленої підвишки залізничої тарифи.

— **Скільки шкід заподіяла повінь у станиславівськім воєвідстві.** Із зібраних статистичних дат виходить, що пошкодованих наслідком недавньої повени у станиславівськім воєвідстві є около 25.000 родин на суму 12 міліонів зол. З огляду на розміри шкід і стан убожества негайної помочи потребуватиме більше ніж 7.000 людей. Міністерство праці й суспільної опіки признало на акцію негайної помочи для найбільш пошкодованих повінню суму 150.000 зол., з того 60.000 переказано вже телеграфічно станиславівському воєводі на ведення негайної акції.

Зі спортового життя.

Україна — Погонь.

Змагання між цими дружинами, про що у нас вже була згадка, викликали зрозуміле зацікавлення в усіх спортових кругах Львова. Про вислід годі щось певного сказати — все буде залежати від форми, настрою й видержливости обох дружин, при чому на хід змагань може в немалій мірі вплинути нестерпна жара, як також постава публики й судді. Якщо українська дружина не буде грати на вітер, себто для публики, але кожне своє потягнення поведе доцільно, якщо деякі грачі позбудуться егоїзму (деякі лінивства), то виграна України є зовсім можлива. Початок змагань: год. 5½ попол. на грищі Погоні.

Жертви на оселю робітників пера.

ВИКАЗ ч. 27.

На заклик „Т-ва письменників і журналістів ім. Ів. Франка" зложили дальше на оселю українських робітників пера в Ямнім: 442) Ігор Федів, Львів — 10 зол., 443) д-р Остап Макарушка, Львів — 5 зол., 444) д-р Андрій Строншицький, Ходорів — 2 ам. дол., 445) Кооператива „Світ", Делятин — 10 зол., 446) Роман Луцик, Трускавець — 2 зол., 447) Учні гімназії ім. М. Шашкевича в Чорткові — 14 зол., 448) Іван Григорович, учит. сем., Коросно — 5 зол., 449) Теофіль Левкевич, Отвоцк — 30 зол., 450) Дмитро Курівний (збірка) в Дубні — 19 зол., 451) д-р Л. Запайтний, Теребовля — 20.10 зол., 452) Осип Яськів, Бершів — 5 зол., 453) Антін Костишин, Львів — 10 зол., 454) Взаїмна Поміч, Львів — 100 зол., 455) д-р Лев Хомінський, Сокаль — 10 зол., 456) Михайло Ковальчук, Тернопіль — 5 зол., 457) д-р Андрій Жуковський, Підволочиська — 5 зол., 458) Елеонора Шехович, Ярослав — 15 зол.

Жертви проситься пересилати і складати в Земельнім Банку, Львів, Словацького 14, або в Адміністрації „Діла", Львів, Ринок 10, II. пов.

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Филипина з Винницьких **Дурбакова** вдова по бл. п. о. Івані Дурбаку, пароху Увся і Божикова, мати знаних зі своєї діяльности священиків упокоїлася в домі свого зятя о. Григорія Скаскова, пароха Дібринева у 82 році трудящого життя. В. і. П. 159

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.